

1) Ko praksē nozīmē jēdzieni “alimentī” un “uzturēšanas saistības”? Kam ir tiesības saņemt uzturlīdzekļus no citas personas un kam ir pienākums maksāt uzturlīdzekļus citai personai?

Ukrainas Ģimenes kodeksā (*Simeiny kodeks Ukrainy*) ir noteiktas raksturīgie elementi ģimenes attiecībās starp laulātajiem, vecākiem un bērniem, bērna māti un tēvu, kā arī starp citiem tajā definētajiem ģimenes locekļiem, piešķirot šīm personām konkrētu tiesību un pienākumu kopumu.

Jēdziens “uzturēšana” Ukrainas ģimenes tiesību izpratnē paredz, ka personai ir jānodrošina nepieciešamie dzīves apstākļi, vide audzināšanai, attīstībai u. c.

Tas ietver personas pamatvajadzību (jo īpaši pārtikas, apģērba, atpūtas, izglītības un medicīniskās aprūpes) nodrošināšanu. Tiesības uz uzturlīdzekļiem pēc to juridiskās būtības ir īpašas subjektīvas īpašumtiesības. Šo tiesību izmantošanai ir konkrētas īpatnības, jo tās var izmantot, savstarpēji vienojoties, vai arī panākt to piespiedu izpildi (uzturlīdzekļu maksājumi / alimenti).

Iepriekš minētajām personām ir arī pienākums maksāt uzturlīdzekļus citām personām, ja rodas konkrēti apstākļi. Tos var maksāt brīvprātīgi vai uz tiesas nolēmuma pamata.

Alimenti (*alimenty*, turpmāk “uzturlīdzekļi” un/vai “uzturlīdzekļi bērnam”) ir uzturēšanas līdzekļi, ko saskaņā ar tiesību aktiem maksā:

- viens no vecākiem nepilngadīgam bērnam (Ukrainas Ģimenes kodeksa 180. pants);
- abi vecāki nepilngadīgam bērnam (Ukrainas Ģimenes kodeksa 198. un 199. pants);
- pilngadīga meita vai pilngadīgs dēls saviem vecākiem (Ukrainas Ģimenes kodeksa 202. pants);
- laulātais savam laulātajam (Ukrainas Ģimenes kodeksa 75. pants);
- bijušais laulātais savam bijušajam laulātajam (Ukrainas Ģimenes kodeksa 76. pants);
- sieviete un vīrietis, kuri nav oficiāli precējušies viens ar otru (Ukrainas Ģimenes kodeksa 91. pants).

Var būt nepieciešams arī paredzēt papildu izdevumus bērnam īpašu apstākļu dēļ (bērna prasmju attīstība, slimība u. c.) vai vecāku uzturēšanai (smagas slimības, invaliditātes vai nevarīguma dēļ).

Turklāt Ukrainas ģimenes tiesībās ir noteikts: vecvecāku pienākums uzturēt savus mazbērnus; mazbērnu, mazmazbērnu pienākums uzturēt savus vecvecākus, vecvecvecākus; pienākums uzturēt brāli vai māsu; patēva un pamātes pienākums uzturēt savus pabērnus; citu personu pienākums uzturēt bērnu; pabērnu pienākums uzturēt savu patēvu un pamāti; personas pienākums uzturēt tos, ar kuriem tā līdz pilngadības sasniegšanai dzīvojusi kopā kā ģimenē.

2) Līdz kādam vecumam bērns ir tiesīgs saņemt uzturlīdzekļus? Kāda ir atšķirība starp tiesību normām par uzturlīdzekļiem bērniem un uzturlīdzekļiem pieaugušajiem?

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 180. pantu vecākiem ir pienākums uzturēt savu bērnu līdz brīdim, kad bērns sasniedz pilngadību, proti, līdz 18 gadu vecumam.

Vecāku pienākums uzturēt savus bērnus sākas bērna piedzimšanas brīdī un ilgst līdz bērnu pilngadības sasniegšanai. Šis pienākums nebeidzas pat gadījumā, kad bērni iegūst pilnu tiesībspēju un rīcībspēju pirms pilngadības sasniegšanas, noslēdzot laulību, ja šim nolūkam ticis samazināts laulājamo minimālais vecums.

Ja pilngadīga meita, pilngadīgs dēls turpina mācības un tāpēc viņam vai viņai ir vajadzīgs finansiāls atbalsts, vecākiem ir pienākums viņu uzturēt līdz divdesmit trīs gadu vecuma sasniegšanai ar nosacījumu, ka vecākiem ir līdzekļi uzturēšanai (Ukrainas Ģimenes kodeksa 199. pants).

Bērna uzturēšanas pienākumu vienādi pilda gan māte, gan tēvs, un tas nav kopīgs, bet gan personisks un individuāls pienākums. Vecākiem ir pienākums uzturēt savu bērnu neatkarīgi no viņu ģimenes stāvokļa (piemēram, ja bērns ir dzimis faktiskās partnerattiecībās). Uzturēšanas pienākums paliek spēkā pat tad, ja bērns ir dzimis laulībā, kas vēlāk tiek pasludināta par neesošu, vai ja vecākiem ir atņemtas vecāku tiesības.

Attiecīgo personu pienākums maksāt uzturlīdzekļus citām personām rodas saskaņā ar konkrētiem nosacījumiem un ņemot vērā visus apstākļus to savstarpējās attiecībās.

Tiesību normas par pienākumu maksāt uzturlīdzekļus bērniem un uzturlīdzekļus pieaugušajiem atšķiras, ņemot vērā šāda pienākuma rašanās iemeslus, uzturlīdzekļu apmēru un to saņēmējus.

3) Vai pienākums uzturēt bērnu automātiski izbeidzas pēc tam, kad bērns ir sasniedzis pilngadību? Kad bērns sasniedz pilngadību? Ja pienākums izbeidzas automātiski, lūdzu, norādiet attiecīgās tiesību normas.

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 6. pantu personai, kura nav sasniegusi pilngadību, ir bērna juridiskais statuss. Ukrainas tiesībās termins “mazgadīgs” apzīmē bērnu, kurš nav sasniedzis četrpadsmit gadu vecumu. Ukrainas tiesībās termins “nepilngadīgs” apzīmē bērnu vecumā no četrpadsmit līdz astoņpadsmit gadiem.

Saskaņā ar civiltiesību normām persona sasniedz pilngadību astoņpadsmit gadu vecumā (Ukrainas Civiltiesību kodeksa (*Tsyvilny kodeks Ukrainy*) 34. pants).

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 188. pantu vecākus no pienākuma uzturēt savu bērnu var atbrīvot tikai ar tiesas spriedumu un ar nosacījumu, ka viņu bērna ienākumi ievērojami pārsniedz jebkura vecāka ienākumus un pilnībā sedz bērna vajadzības. Ja bērns vairs nesaņem ienākumus vai viņa ienākumi ir samazinājušies, attiecīgajai personai ir tiesības iesniegt tiesā prasību par uzturlīdzekļu piedziņu.

Turklāt Ukrainas Ģimenes kodeksa 189. pantā ir noteikts, ka vecāki var noslēgt bērna uzturēšanas līgumu, kurā viņi nosaka maksājumu apmēru un biežumu. Līguma noteikumi nedrīkst pārkāpt kodeksā noteiktās bērna tiesības. Līgums jāsaģatavo rakstiski un jāapstiprina notāram.

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 190. pantu vecāks, pie kura bērns dzīvo, un vecāks, kurš dzīvo atsevišķi no bērna, ar aizbildnības un aprūpes iestādes atļauju var noslēgt līgumu, ar kuru tiesības uz uzturlīdzekļiem bērnam tiek izbeigtas sakarā ar nekustamā īpašuma (mājas, dzīvokļa, zemesgabala u. c.) īpašumtiesību nodošanu.

Šāds līgums ir jāapstiprina notāram. Saskaņā ar šādu līgumu īpašumtiesības uz nekustamo īpašumu stājas spēkā no brīža, kad tās ir reģistrētas publiskajā reģistrā, kā noteikts tiesību aktos. Īpašumtiesības uz nekustamo īpašumu iegūst bērns viens pats vai arī bērns un vecāks, pie kura bērns dzīvo, kā kopīpašnieki. Ja šāds līgums ir noslēgts, vecāks, pie kura bērns dzīvo, apņemas uzturēt bērnu viens pats.

Līguma noslēgšana neatbrīvo vecāku, kurš dzīvo atsevišķi no bērna, no pienākuma kopā ar otru vecāku segt papildu izdevumus bērnam.

Ukrainas Ģimenes kodeksa 198.–200. pantā ir arī noteikts, ka vecāki uztur savu pilngadīgo meitu, pilngadīgo dēlu, kam nepieciešams finansiāls atbalsts, ar nosacījumu, ka vecākiem ir līdzekļi uzturēšanai.

Ja pilngadīga meita, pilngadīgs dēls turpina mācības un tāpēc viņai, viņam ir vajadzīgs finansiāls atbalsts, vecākiem ir pienākums viņu uzturēt līdz divdesmit trīs gadu vecuma sasniegšanai ar nosacījumu, ka vecākiem ir līdzekļi uzturēšanai. Tiesības uz uzturlīdzekļiem izbeidzas, kad pabeigtas mācības.

Vecākam, pie kura dzīvo pilngadīgā meita, pilngadīgais dēls, un meitai vai dēlam, kas turpina mācības, ir tiesības iesniegt tiesā prasību par uzturlīdzekļu piedziņu.

Tiesa nosaka pilngadīgai meitai, pilngadīgam dēlam izmaksājamo uzturlīdzekļu summu kā fiksētu naudas summu un/vai daļu no uzturlīdzekļu maksātāja ienākumiem, ņemot vērā kodeksa 182. pantā noteiktos apstākļus.

Nosakot uzturlīdzekļu summu, kas jāmaksā vienam no vecākiem, tiesa ņem vērā otra vecāka, viņa sievas, viņas vīra un pilngadīgās meitas, pilngadīgā dēla spēju nodrošināt uzturlīdzekļus.

4) Kā un kam būtu jāmaksā uzturlīdzekļi?

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa noteikumiem tiesības uz uzturlīdzekļiem ir šādām personām.

1. Laulātais, kurš ir darbnespējīgs un kuram vajadzīgs finansiāls atbalsts, ar nosacījumu, ka otram laulātajam ir līdzekļi tā nodrošināšanai (Ukrainas Ģimenes kodeksa 75. pants).

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 76. pantu laulības šķiršana neizbeidz tiesības uz uzturlīdzekļiem, kas iegūtas laulības laikā.

Pēc laulības šķiršanas personai ir tiesības uz uzturlīdzekļiem, ja šī persona kļuvusi darbnespējīga pirms laulības šķiršanas vai viena gada laikā no laulības šķiršanas dienas un tai ir vajadzīgs finansiāls atbalsts, ar nosacījumu, ka bijušajam vīram, bijušajai sievai ir līdzekļi to nodrošināšanai.

Personai ir tiesības uz uzturlīdzekļiem arī tad, ja tā kļuva par invalīdu vairāk nekā gadu pēc laulības šķiršanas dienas, ja tās invaliditāti ir radījusi bijušā vīra, bijušās sievas prettiesiska rīcība laulības laikā.

Ja laulības šķiršanas brīdī vīram, sievai ir atlikuši ne vairāk kā pieci gadi līdz tiesību aktos noteiktajam pensionēšanās vecumam, viņam, viņai ir tiesības uz uzturlīdzekļiem pēc šā pensionēšanās vecuma sasniegšanas ar nosacījumu, ka viņi kopā laulībā ir nodzīvojuši vismaz desmit gadus.

Ja bērna audzināšanas, māsaimniecības uzturēšanas, ģimenes locekļu aprūpes, slimības vai citu nozīmīgu apstākļu dēļ viens no laulātajiem nav varējis iegūt izglītību, strādāt algotu darbu, realizēt sevi līdzvērtīgā statusā, minētajam laulātajam laulības šķiršanas gadījumā ir tiesības uz uzturlīdzekļiem pat tad, ja šis laulātais ir darbnespējīgs, ar nosacījumu, ka viņam ir vajadzīgs finansiāls atbalsts un viņa bijušajam vīram, bijušajai sievai ir līdzekļi tā nodrošināšanai.

Šajā gadījumā tiesības uz uzturlīdzekļiem ir spēkā trīs gadus no laulības šķiršanas dienas.

Ukrainas Ģimenes kodeksa 77. un 78. pantā ir noteikts, ka uzturlīdzekļus vienam no laulātajiem nodrošina otrs laulātais natūrā vai finansiāli, pamatojoties uz vienošanos.

Uzturlīdzekļus uz tiesas nolēmuma pamata vienam no laulātajiem parasti piešķir kā finansiālus līdzekļus.

Uzturlīdzekļus maksā katru mēnesi. Pēc abpusējas vienošanās uzturlīdzekļus var samaksāt avansā.

Laulātajiem ir arī tiesības noslēgt līgumu par uzturlīdzekļu nodrošināšanu vienam no laulātajiem, kurā viņi var noteikt uzturlīdzekļu maksāšanas noteikumus, apmēru un biežumu.

Līgums jāsigatavo rakstiski un jāapstiprina notāram.

Ja viens no laulātajiem nepilda savas saistības saskaņā ar uzturēšanas līgumu, uzturlīdzekļus var piedzīt, pamatojoties uz notāra izpildrīkojumu.

2. Sieva grūtniece: saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 84. pantu viņai piešķirtos uzturlīdzekļus izmaksā pēc bērna piedzimšanas bez jebkāda papildu rīkojuma.

Sievai grūtniecei ir tiesības uz uzturlīdzekļiem neatkarīgi no tā, vai viņa strādā, un neatkarīgi no viņas finansiālā stāvokļa ar nosacījumu, ka vīram ir līdzekļi finansiālā atbalsta sniegšanai.

Sievai grūtniecei, kā arī sievai, pie kuras bērns dzīvo, ir tiesības uz uzturlīdzekļiem arī tad, ja laulība tiek šķirta.

3. Sieva vai vīrs, pie kuras(-a) bērns dzīvo (Ukrainas Ģimenes kodeksa 84. un 86. pants).

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 84. pantu sievai, pie kuras bērns dzīvo, ir tiesības uz uzturlīdzekļiem no sava vīra, kas ir bērna tēvs, līdz brīdim, kad bērns sasniedz trīs gadu vecumu.

Ja bērnam ir invaliditāte, kas saistīta ar fiziska vai garīga rakstura traucējumiem, sieva, pie kuras bērns dzīvo, ir tiesīga saņemt uzturlīdzekļus no sava vīra līdz brīdim, kad bērns sasniedz sešu gadu vecumu.

Sievai, pie kuras bērns dzīvo, ir tiesības uz uzturlīdzekļiem neatkarīgi no tā, vai viņa strādā, un neatkarīgi no viņas finansiālā stāvokļa ar nosacījumu, ka vīram ir līdzekļi to nodrošināšanai.

Vīra tiesības uz uzturlīdzekļiem, ja bērns dzīvo kopā ar viņu, ir noteiktas Ukrainas Ģimenes kodeksa 86. pantā.

Vīram, pie kura bērns dzīvo, ir tiesības uz uzturlīdzekļiem no savas sievas, kas ir bērna māte, līdz brīdim, kad bērns sasniedz trīs gadu vecumu.

Ja bērnam ir invaliditāte, kas saistīta ar fiziska vai garīga rakstura traucējumiem, vīrs, pie kura bērns dzīvo, ir tiesīgs saņemt uzturlīdzekļus no savas sievas līdz brīdim, kad bērns sasniedz sešu gadu vecumu.

Vīram, pie kura bērns dzīvo, ir tiesības uz uzturlīdzekļiem neatkarīgi no tā, vai viņš strādā, un neatkarīgi no viņa finansiālā stāvokļa ar nosacījumu, ka sievai ir līdzekļi to nodrošināšanai.

Vīram, pie kura bērns dzīvo, ir tiesības uz uzturlīdzekļiem arī pēc laulības šķiršanas.

4. Viens no laulātajiem, arī darbspējīgs, pie kura dzīvo bērns ar invaliditāti, kam nepieciešama pastāvīga aprūpe, ar nosacījumu, ka otram laulātajam ir līdzekļi finansiālā atbalsta sniegšanai (Ukrainas Ģimenes kodeksa 88. pants).

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 88. pantu gadījumā, ja viens no laulātajiem, arī darbspējīgs, dzīvo kopā ar bērnu ar invaliditāti, kam nepieciešama pastāvīga ārēja aprūpe, un aprūpē šo bērnu, minētajam laulātajam ir tiesības saņemt uzturlīdzekļus ar nosacījumu, ka otram laulātajam ir līdzekļi to nodrošināšanai.

Tiesības uz uzturlīdzekļiem ir spēkā visu laiku, kamēr bērns ar invaliditāti dzīvo pie kāda no vecākiem un tas viņu aprūpē, un tās nav atkarīgas no tā vecāka finansiālā stāvokļa, pie kura bērns dzīvo.

Uzturlīdzekļu summu laulātajam, pie kura dzīvo bērns ar invaliditāti, nosaka ar tiesas spriedumu saskaņā ar kodeksa 80. panta 1. punktu, neņemot vērā uzturlīdzekļus, ko nodrošina minētā laulātā vecāki, pilngadīga meita vai dēls.

Ja sieviete un vīrietis, kuri nav precējušies viens ar otru, ilgu laiku ir dzīvojuši kā ģimene un viens no viņiem kopdzīves laikā ir kļuvis darbnespējīgs, viņam, viņai ir tiesības uz uzturlīdzekļiem saskaņā ar Kodeksa 76. pantu.

5. Sieviete un vīrietis, kuri nav precējušies viens ar otru, ja viņu kopīgais bērns dzīvo kopā ar kādu no viņiem (Ukrainas Ģimenes kodeksa 91. pants).

Sievietei un vīrietim, kuri nav precējušies viens ar otru, ja viņu bērns dzīvo kopā ar vienu no viņiem, ir tiesības uz uzturlīdzekļiem saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 84. panta 2.–4. punktu, 86. un 88. pantu.

6. Bērniem un pilngadīgiem bērniem, kuri ir darbnespējīgi, ja viņiem nav vecāku, ir tiesības uz uzturlīdzekļiem no citiem ģimenes locekļiem un radniekiem (Ukrainas Ģimenes kodeksa 22. nodaļa).

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 181. pantu vecāki savu pienākumu uzturēt savu bērnu veidus nosaka, savstarpēji vienojoties.

Ja bērna vecāki vienojas, vecāks, kurš dzīvo atsevišķi no bērna, var piedalīties viņa uzturēšanā natūrā vai finansiāli.

Ar tiesas nolēmumu uzturlīdzekļus bērnam (alimentus) piešķir kā daļu no viņa mātes, tēva ienākumiem vai kā fiksētu summu pēc tā bērna vecāka vai cita likumīgā pārstāvja izvēles, pie kura bērns dzīvo.

Uzturlīdzekļu piedziņas metodi nosaka ar tiesas nolēmumu un var mainīt ar citu nolēmumu pēc uzturlīdzekļu saņēmēja pieprasījuma.

Par bērnu saņemtie uzturlīdzekļi ir bērna īpašums (Ukrainas Ģimenes kodeksa 179. pants).

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 265. pantu vecvecākiem ir pienākums uzturēt savus mazgadīgos un nepilngadīgos mazbērnus, ja viņiem nav vecāku vai viņu vecāki nespēj viņiem nodrošināt pienācīgu uzturēšanu, ar nosacījumu, ka vecvecākiem ir līdzekļi uzturēšanai.

Ukrainas Ģimenes kodeksa 267. pantā ir noteikts, ka pilngadīgiem brāļiem un māsām ir pienākums uzturēt savus mazgadīgos vai nepilngadīgos brāļus un māsas, kuriem ir vajadzīgs finansiāls atbalsts, ja viņiem nav vecāku, vīra, sievas vai ja šīs personas pamatotu iemeslu dēļ nespēj nodrošināt viņiem pienācīgu uzturēšanu, ar nosacījumu, ka pilngadīgajiem brāļiem un māsām ir līdzekļi uzturēšanai.

Pilngadīgiem brāļiem un māsām ir pienākums uzturēt citus pilngadīgus brāļus un māsas, kuri ir darbnespējīgi un kuriem vajadzīgs finansiāls atbalsts, ja tiem nav vīra, sievas, vecāku vai pilngadīgas meitas, pilngadīga dēla, ar nosacījumu, ka pilngadīgajiem brāļiem un māsām ir līdzekļi uzturēšanai.

Patēva un pamātes pienākums uzturēt savu pabērnu(-us) ir noteikts Ukrainas Ģimenes kodeksa 268. pantā, ar ko patēvam un pamātei ir noteikts pienākums uzturēt savu(-s) mazgadīgo(-s) vai nepilngadīgo(-os) pabērnu(-us), kas dzīvo pie viņiem, ja viņam(-iem) nav vecāku, vecvecāku vai pilngadīgu brāļu vai māsu vai ja šīs personas pamatotu iemeslu dēļ nespēj nodrošināt viņiem pienācīgu uzturēšanu, ar nosacījumu, ka patēvam un pamātei ir līdzekļi uzturēšanai.

Tiesa var atbrīvot patēvu un pamāti no pienākuma uzturēt savu(-s) pabērnu(-us) vai ierobežot šo pienākumu līdz noteiktam laikposmam, jo īpaši tad, ja ir bijis: īss laikposms, kurā bērns dzīvo pie savas mātes, tēva, un/vai ir bijusi bērna mātes, tēva neatbilstoša rīcība laulāto attiecībās.

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 269.–272. pantu personām, kuru ģimenē bērns tika audzināts, ir pienākums nodrošināt šim bērnam finansiālu atbalstu, ja bērnam nav vecāku, vecvecāku, pilngadīgu brāļu vai māsu, ar nosacījumu, ka šīm personām ir līdzekļi uzturēšanai.

7. Pilngadīgi bērni līdz 23 gadu vecumam, kuri turpina mācības un kuriem ir vajadzīgs finansiāls atbalsts: līdz mācību pabeigšanai (Ukrainas Ģimenes kodeksa 199. pants).

8. Vecāki, kuri ir darbnespējīgi un kuriem ir vajadzīgs finansiāls atbalsts (Ukrainas Ģimenes kodeksa 172., 202. un 203. pants).

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 202. un 203. pantu pilngadīgai meitai, pilngadīgam dēlam ir pienākums uzturēt savus vecākus, kuri ir darbnespējīgi un kuriem ir vajadzīgs finansiāls atbalsts.

Ja mātei vai tēvam tika atņemtas vecāku tiesības un šīs tiesības netika atjaunotas, meitai vai dēlam, attiecībā uz kuru šīs tiesības tika zaudētas, nav pienākuma uzturēt savu māti vai tēvu.

Papildus uzturlīdzekļiem meitai vai dēlam ir pienākums segt vecāku papildu izdevumus, kas radušies smagas slimības vai nevarīguma dēļ.

Ja pilngadīga meita, pilngadīgs dēls nerūpējas par saviem vecākiem, kuri ir darbnespējīgi un nevarīgi, ar aprūpi saistītos izdevumus no viņiem var piedzīt ar tiesas nolēmumu (Ukrainas Ģimenes kodeksa 172. pants).

9. Vecvecāks, vecvecvecāks, kurš ir darbnespējīgs, kuram ir vajadzīgs finansiāls atbalsts un kuram nav vīra, sievas, pilngadīgas meitas, pilngadīga dēla, vai ja šīs personas pamatotu iemeslu dēļ nespēj nodrošināt viņiem pienācīgu uzturēšanu (Ukrainas Ģimenes kodeksa 266. pants).

Pilngadīgiem mazbērniem, mazmazbērniem ir pienākums uzturēt savus vecvecākus, vecvecvecākus, kuri ir darbnespējīgi, kam ir vajadzīgs finansiāls atbalsts un kam nav vīra, sievas, pilngadīgas meitas, pilngadīga dēla, vai ja šīs personas pamatotu iemeslu dēļ nespēj nodrošināt viņiem pienācīgu uzturēšanu, ar nosacījumu, ka pilngadīgajiem mazbērniem, mazmazbērniem ir līdzekļi uzturēšanai.

10. Patēvs un pamāte, kuri ir darbnespējīgi un kuriem ir vajadzīgs materiālais atbalsts, radnieki un citas personas, kopā ar kurām persona līdz pilngadības sasniegšanai dzīvojusi kā ģimenē (Ukrainas Ģimenes kodeksa 270. pants un 271. pants).

Pilngadīgai pameitai, pilngadīgam padēlam ir pienākums uzturēt patēvu un pamāti, kuri ir darbnespējīgi un kuriem vajadzīgs finansiāls atbalsts, ja patēvs un pamāte vismaz piecus gadus ir pabērnā regulāri snieguši finansiālu atbalstu, ar nosacījumu, ka pabērnā ir līdzekļi uzturēšanai.

Pabērna pienākums uzturēt patēvu un pamāti rodas tad, ja patēvam un pamātei nav vīra, sievas, pilngadīgas meitas, pilngadīga dēla, brāļa vai māses vai ja šīs personas pamatotu iemeslu dēļ nespēj nodrošināt viņiem pienācīgu uzturēšanu.

Ja persona līdz pilngadības sasniegšanai ir dzīvojusi kopā ar saviem radniekiem vai citām personām kā ģimene, šai personai ir pienākums uzturēt tos radniekus un citas personas, kuras ir darbspējīgas un kopā ar kurām tā ir dzīvojusi vismaz piecus gadus, ar nosacījumu, ka šai personai ir līdzekļi uzturēšanai.

Šis pienākums rodas, ja personai, kurai ir vajadzīgs finansiāls atbalsts, nav vīra, sievas, pilngadīgas meitas, pilngadīga dēla, brāļa vai māsas vai ja šīs personas pamatotu iemeslu dēļ nespēj tai sniegt pienācīgu atbalstu.

Izpildes procesa laikā tiesu izpildītājs pārskaita piedzītos uzturlīdzekļus uz bankas kontu vai jebkuru citu finanšu iestādi, ko prasītājs ir norādījis rakstiskā pieteikumā, vai nosūta tos uz prasītāja pasta adresi ar pasta pārvedumu, izdevumus pieskaitot kā daļu no procesuālajām izmaksām.

Ja tiesu izpildītāja rīcībā nav vajadzīgās informācijas, lai pārskaitītu piedzītos uzturlīdzekļus, tas rakstiski informē prasītāju par to, ka viņam jāsniedz informācija par piedzīto uzturlīdzekļu pārskaitīšanas metodi, bankas konta rekvizīti vai informācija par jebkuru citu finanšu iestādi vai maksājumu pakalpojumu sniedzēju, kas nav banka, lai saņemtu uzturlīdzekļus (ja tāda ir pieejama) (Vadlīniju par nolēmumu izpildes administrēšanu (*Instruktsia z orhanizatsii prymusovoho vykonannya rishen*) XVI nodaļas 2. punkta 7. apakšpunkts).

5) Kura valsts iestāde piešķir uzturlīdzekļus Ukrainā (vai tā vienmēr ir tiesa)? Kāda veida uzturlīdzekļus piešķir tiesa un kāda veida uzturlīdzekļus piešķir cita valsts iestāde?

Uzturlīdzekļu veidus, kas norādīti atbildē uz ceturto jautājumu “Kā un kam būtu jāmaksā uzturlīdzekļi?” (1.–10. punkts), var piešķirt tiesa vai noteikt pušu noslēgtā uzturēšanas līgumā.

Šis līgums ir jāapstiprina notāram. Līguma puses pēc saviem ieskatiem var noteikt uzturlīdzekļu summu, maksāšanas veidu un biežumu.

6) Kā aprēķina uzturlīdzekļus bērniem un ģimenes uzturēšanas līdzekļus? Vai tiesas spriedumu var pārskatīt, ja dzīves dārdzība vai ģimenes apstākļi ir mainījušies? Ja atbilde ir “jā”, tad kā (piemēram, veicot automātisku korekciju ar indeksāciju)?

Ukrainas Ģimenes kodeksa 182. pantā ir noteikts, ka, nosakot uzturlīdzekļu bērnam summu, tiesa ņem vērā:

- 1) bērna veselības stāvokli un finansiālo stāvokli;
- 2) uzturlīdzekļu maksātāja veselības stāvokli un finansiālo stāvokli;
- 3) vai uzturlīdzekļu maksātājam ir citi bērni vai vīrs, sieva, vecāki, meita, dēls, kas ir darbspējīgi;

3¹) vai, pamatojoties uz īpašumtiesībām, valdījuma un/vai lietojuma tiesībām, uzturlīdzekļu maksātājam ir īpašums un īpašumtiesības, tajā skaitā uz kustamo un nekustamo īpašumu, nauda, ekskluzīvas tiesības uz intelektuālo īpašumu, korporatīvās tiesības;

3²) vai uzturlīdzekļu maksātājam ir uzturlīdzekļu prasītāja pierādīti izdevumi, kas ietver tāda nekustamā vai kustamā īpašuma iegādi, kura cena desmitkārtīgi pārsniedz darbspējīgai personai noteikto iztikas minimumu, un uzturlīdzekļu maksātājs nav norādījis šo līdzekļu avotu;

- 4) citus nozīmīgus apstākļus.

Uzturlīdzekļi ir jānosaka tādā apmērā, kas ir pietiekams un atbilstošs, lai nodrošinātu bērna harmonisku attīstību.

Minimālā garantētā uzturlīdzekļu summa vienam bērnam nedrīkst būt mazāka par 50 % no attiecīgā vecuma bērnam noteiktā iztikas minimuma.

Minimālā ieteicamā uzturlīdzekļu summa vienam bērnam ir vienāda ar attiecīgā vecuma bērnam noteiktā iztikas minimumu, un tiesa to var piešķirt, ja uzturlīdzekļu maksātājam ir pietiekami ienākumi.

Tiesa var ņemt vērā ne tikai uzturlīdzekļu maksātāja ienākumu apmēru, ja tā konstatē tādu izdevumu esamību, kas pārsniedz viņa ienākumus, un uzturlīdzekļu maksātājs nav norādījis šo izdevumu segšanai izmantoto līdzekļu avotu.

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 183. pantu tiesa nosaka vecāka ienākumu daļu, kas izmaksājama kā uzturlīdzekļi bērnam.

Ja uzturlīdzekļi ir piedzenami par diviem un vairāk bērniem, tiesa nosaka vecāka ienākumu daļu, kas nepieciešama visu bērnu uzturēšanai un kas ir jāpiedzen līdz brīdim, kad vecākais bērns sasniedz pilngadību.

Ja pēc tam, kad vecākais bērns ir sasniedzis pilngadību, neviens no vecākiem nav iesniedzis prasību tiesā noteikt uzturlīdzekļu summu citam(-iem) bērnam(-iem), uzturlīdzekļus piedzen, atskaitot proporcionālu daļu par pilngadību sasniegušo bērnu.

Vecākam vai citam bērna likumīgajam pārstāvim, pie kura bērns dzīvo, ir tiesības iesniegt tiesā pieteikumu, lai tiktu izdots tiesas rīkojums par uzturlīdzekļu piedziņu vienas ceturtdaļas apmērā no uzturlīdzekļu maksātāja ienākumiem par vienu bērnu, vienas trešdaļas apmērā par diviem bērniem vai puses apmērā par trim un vairāk bērniem, nepārsniedzot desmitkārtīgi attiecīgā vecuma bērnam noteikto iztikas minimumu par katru bērnu.

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 184. pantu tiesa uzturlīdzekļus bērniem nosaka kā fiksētu naudas summu pēc uzturlīdzekļu saņēmēja pieteikuma.

Uzturlīdzekļu summu, ko noteikusi tiesa vai par ko vecāki vienojušies kā par fiksētu naudas summu, koriģē, katru gadu veicot indeksāciju, kā noteikts tiesību aktos, ja vien uzturlīdzekļu maksātājs un saņēmējs nevienojas citādi. Pēc uzturlīdzekļu bērnam saņēmēja pieprasījuma tiesa var veikt korekciju, veicot indeksāciju par citu periodu.

Vecākam vai citam bērna likumīgajam pārstāvim, pie kura bērns dzīvo, ir tiesības iesniegt tiesā pieteikumu par tiesas rīkojuma izdošanu, lai piedzītu uzturlīdzekļus 50 % apmērā no attiecīgā vecuma bērnam noteiktā iztikas minimuma.

Tomēr jānorāda, ka pēc uzturlīdzekļu maksātāja vai saņēmēja prasības tiesa vēlāk var samazināt vai palielināt uzturlīdzekļu summu, kas noteikta ar tiesas rīkojumu vai par ko vienojušies vecāki, ja ir mainījies viņu finansiālais vai ģimenes stāvoklis, vienam no viņiem ir pasliktinājusies vai uzlabojusies veselība, un citos kodeksā paredzētajos gadījumos.

Par cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu apmēra noteikšanu

Ukrainas Ģimenes kodeksa 80. pantā ir noteikts, ka uzturlīdzekļus vienam no laulātajiem piešķir kā daļu no otra laulātā ienākumiem un/vai kā fiksētu naudas summu.

Tiesa nosaka uzturlīdzekļu summu vienam no laulātajiem, ņemot vērā viņa iespējas saņemt uzturlīdzekļus no pilngadīgas meitas, pilngadīga dēla, vecākiem, kā arī citus būtiskus apstākļus.

Tiesa tās noteikto uzturlīdzekļu summu pēc tam var mainīt, pamatojoties uz uzturlīdzekļu maksātāja vai saņēmēja prasību, ja ir mainījies viņu finansiālais un/vai ģimenes stāvoklis.

Ukrainas Ģimenes kodeksa 205. pantā ir paredzēts, ka tiesa nosaka uzturlīdzekļu summu vecākiem kā fiksētu naudas summu un/vai daļu no ienākumiem, ņemot vērā pušu finansiālo un ģimenes stāvokli.

Nosakot uzturlīdzekļu un papildu izdevumu apmēru, tiesa ņem vērā iespēju saņemt uzturlīdzekļus no citiem bērniem, pret kuriem nav celta prasība par uzturlīdzekļu piedziņu, sievas, vīra un vecākiem.

Izņēmuma gadījumos, ja vecāks(-i) ir smagi slim(-i) vai viņam(-iem) ir invaliditāte un bērnam ir pietiekami ienākumi, tiesa var nolemt piedzīt no viņa ar ārstēšanu un aprūpi saistītos izdevumus vienreizēja maksājuma veidā vai pa daļām noteiktā laikposmā.

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 272. pantu uzturlīdzekļu summu, kas piedzīta no citiem ģimenes locekļiem un radniekiem par bērniem un pieaugušajiem, kuri ir darbnespējīgi un kuriem ir vajadzīgs finansiāls atbalsts, nosaka kā daļu no ienākumiem vai kā fiksētu naudas summu.

Nosakot uzturlīdzekļu summu, tiesa ņem vērā uzturlīdzekļu maksātāja un saņēmēja finansiālo un ģimenes stāvokli.

Ja prasība nav celta pret visām atbildīgajām personām, bet tikai pret dažām no tām, uzturlīdzekļu summu nosaka, ņemot vērā visu par uzturlīdzekļu nodrošināšanu atbildīgo personu atbildību. Kopējai uzturlīdzekļu summai, kas piedzenama par vienu bērnu, jebkurā gadījumā jābūt pietiekamai un atbilstošai, lai nodrošinātu bērna harmonisku attīstību, un tā nedrīkst būt mazāka par 50 % no attiecīgā vecuma bērnam noteiktā iztikas minimuma.

Minimālā ieteicamā kopējā uzturlīdzekļu summa vienam bērnam, kas piedzenama no citiem ģimenes locekļiem un radniekiem, ir vienāda ar attiecīgā vecuma bērnam noteiktā iztikas minimumu, un tiesa to var piešķirt, ja uzturlīdzekļu maksātājam ir pietiekami ienākumi.

Ja uzturlīdzekļu maksātāja vai uzturlīdzekļu saņēmēja finansiālais vai ģimenes stāvoklis ir mainījies, tiesa pēc jebkuras puses prasības var mainīt uzturlīdzekļu summu vai atbrīvot to no uzturlīdzekļu maksāšanas.

Ja ir citi nozīmīgi apstākļi, tiesa kodeksa 267.–271. pantā uzskaitītās personas var atbrīvot no uzturlīdzekļu maksāšanas.

Saskaņā ar Ukrainas Ģimenes kodeksa 192. pantu tiesa pēc uzturlīdzekļu maksātāja vai saņēmēja pieprasījuma var samazināt vai palielināt uzturlīdzekļu summu, kas noteikta ar tiesas nolēmumu vai par ko vienojušies vecāki, ja ir mainījies viņu finansiālais vai ģimenes stāvoklis, vienam no viņiem ir pasliktinājusies vai uzlabojusies veselība, un citos kodeksā paredzētajos gadījumos.

Ukrainas likuma “Par izpildes procesu” (*Pro vykonavche provadzhennia*) 71. panta 1. daļā ir noteikts, ka uzturlīdzekļu piedziņas procedūra ir noteikta ar tiesību aktiem. Tiesu izpildītājs piedzen no parādnieka uzturlīdzekļus tādā apmērā, kas noteikts ar izpildrīkojumu, bet nav mazāks par Ukrainas Ģimenes kodeksā noteikto iztikas minimumu.

Tiesu izpildītājs Ukrainas Ministru kabineta noteiktajā kārtībā veic korekciju, indeksējot uzturlīdzekļu summu, kas noteikta kā fiksēta naudas summa, ja vien izpildrīkojumā vai starp vecākiem noslēgtajā bērna uzturēšanas līgumā nav paredzēts citādi.

Uzturlīdzekļu summas indeksācija tiek veikta katru gadu, sākot ar otro gadu pēc tās noteikšanas.

Ja prasītājs pats nodod izpildrīkojumu tieši uzņēmējam, iestādei, organizācijai, individuālam uzņēmējam vai fiziskai personai, kas norādīta likuma 7. panta 1. daļā, uzturlīdzekļu summu, kas noteikta kā fiksēta naudas summa, koriģē, veicot indeksāciju saskaņā ar Ukrainas likumu “Par korekcijām, veicot iedzīvotāju monetāro ienākumu indeksāciju” (*Pro indeksatsiiu hroshovykh dokhodiv naseleennia*), ja vien izpildrīkojumā vai starp vecākiem noslēgtajā bērna uzturēšanas līgumā nav paredzēts citādi.

7) Ukrainas tiesu spriedumos uzturlīdzekļu summa bieži ir 1/4 no algas vai proporcionāla daļa no iztikas minimuma.

a. Kā iegūt informāciju par iztikas minimumu? (Vai ir oficiāla tīmekļvietne, vai Ukrainas centrālā iestāde atvieglo šādas informācijas iegūšanu? Ja atbilde ir “jā”, tad uz kāda pamata utt.?)

Ukrainas Budžeta kodeksa (*Biudzhetsy kodeks Ukrainy*) 40. panta 1. daļas 9. punktā ir paredzēts, ka likumā “Par Ukrainas valsts budžetu” (*Zakon pro Derzhavny biudzhety Ukrainy*) jo īpaši ir noteikta iztikas minimuma summa attiecīgajā budžeta periodā, ko aprēķina mēnesī vienai personai un atsevišķi galvenajām sociālajām un demogrāfiskajām iedzīvotāju grupām, un tādā apmērā, kādā tiek nodrošināts iztikas minimums attiecīgajā budžeta periodā.

Kodeksa 41. panta 2. daļas 4. punktā ir noteikts, ka līdz brīdim, kad stājas spēkā likums “Par Ukrainas valsts budžetu” kārtējam periodam, sociālos standartus un sociālās garantijas, kā arī iztikas minimumu un apmēru, kādā tas jānodrošina, minimālo algu, pabalstus, kompensācijas un garantijas iedzīvotājiem kārtējā budžeta periodā piemēro tādā pašā apmērā un ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi bija spēkā decembrī iepriekšējā budžeta periodā.

Saskaņā ar Ukrainas likuma “Par iztikas minimumu” (*Prozhytkovy minimum*) 4. panta 3. daļu iztikas minimumu attiecīgajam gadam vienai personai un atsevišķi personām, kas pieder pie galvenajām sociālajām un demogrāfiskajām iedzīvotāju grupām, katru gadu apstiprina Ukrainas Augstākās Rada (*Verkhovna Rada*), pieņemot Ukrainas likumu “Par Ukrainas valsts budžetu”.

Informācija par iztikas minimumu attiecīgajam gadam ir pieejama Ukrainas likumā “Par Ukrainas valsts budžetu” Ukrainas Augstākās Radas (*Verkhovna Rada*) tīmekļvietnē <https://www.rada.gov.ua/> sadaļā “Tiesību akti” (*Zakonodavstvo*).

Vajadzības gadījumā pieprasījuma iesniedzēja iestāde var lūgt Ukrainas Tieslietu ministriju sniegt informāciju par iztikas minimumu.

Saskaņā ar 6. panta g) punktu 2007. gada Konvencijā par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu centrālās iestādes atvieglo tādu dokumentāru vai citu pierādījumu iegūšanu, kas vajadzīgi pieteikumu izskatīšanai un kas ir uzskaitīti Konvencijas 10. pantā.

Tādējādi, kad Ukrainas Tieslietu ministrija saņem pieprasījumu no ārvalsts centrālās iestādes, ministrija sniedz tai informāciju par attiecīgo vecuma grupu bērniem noteikto iztikas minimumu.

b. Kā saņemt oficiālu informāciju par parādnieka mēnešalgu? Vai Ukrainas centrālā iestāde atvieglo šādas informācijas iegūšanu?

Izpildes procesā tiesu izpildītājs saņem oficiālu informāciju par parādnieka mēnešalgu, iesniedzot pieprasījumus, lūgumus vai cita veida procesuālos dokumentus, kā paredzēts Ukrainas likumā “Par izpildes procesu” un citos noteikumos.

2007. gada Konvencija par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu paredz, ka centrālajām iestādēm ir jāpalīdz iegūt attiecīgu informāciju par parādnieka un kreditora ienākumiem un, ja nepieciešams, citiem finanšu apstākļiem, tajā skaitā par aktīvu atrašanās vietu.

Tomēr šādu informāciju var sniegt tikai pēc pieprasījuma vēstuļu saņemšanas. Kad Ukrainas Tieslietu ministrija saņem informācijas pieprasījumu par personas ienākumiem, tā kā centrālā iestāde organizē pieprasījuma izpildi Ukrainā.

8) Vai ir iespējams iegūt oficiālu paziņojumu par pašreizējo ikmēneša uzturlīdzekļu un/vai uzturlīdzekļu parāda summu? Ja atbilde ir “jā”, kas var pieprasīt šādu paziņojumu: tikai kreditors/parādnieks vai arī ārvalstu iestāde? Kas ir pilnvarots sniegt šādus paziņojumus un vai Ukrainas centrālā iestāde var atvieglot to saņemšanu?

Saskaņā ar Ukrainas likuma “Par izpildes procesu” 71. panta 4. daļu tiesu izpildītājs katru mēnesi aprēķina uzturlīdzekļu parāda summu un koriģē uzturlīdzekļu summu, indeksējot to saskaņā ar tā paša panta pirmo daļu.

Tiesu izpildītājam ir jāinformē kreditors un parādnieks par parāda summu, ja:

- 1) no kreditora ir saņemts izpildrīkojums;
- 2) kreditors vai parādnieks ir iesniedzis pieteikumu;
- 3) lēmums ir nosūtīts uzņēmumam, iestādei, organizācijai, individuālam uzņēmējam vai fiziskai personai, kas maksā parādniekam attiecīgi algu, pensiju, stipendiju vai cita veida atalgojumu;
- 4) izpildrīkojums ir nosūtīts citam valsts izpilddienestam, pamatojoties uz tā kompetences jomu;
- 5) izpildes process ir izbeigts.

Likuma minētā panta 13. daļā noteikts, ka pēc kreditora pieprasījuma valsts izpilddienests vai privāts tiesu izpildītājs likumā noteiktajos apstākļos trīs darba dienu laikā izsniedz paziņojumu par uzturlīdzekļu parādiem.

Paziņojums par uzturlīdzekļu parādiem ir derīgs vienu mēnesi no tā izsniegšanas dienas.

Ukrainas Tieslietu ministrijai ir jānosaka paziņojuma formāts.

Saskaņā ar Vadlīniju par nolēmumu izpildes administrēšanu XVI nodaļas 7. punktu gadījumā, ja valsts izpilddienests vai privāts tiesu izpildītājs saņem kreditora pieteikumu izsniegt paziņojumu par uzturlīdzekļu parādiem, minētajam dienestam vai tiesu izpildītājam trīs darba dienu laikā ir jāizsniedz paziņojums par uzturlīdzekļu parādiem, kas apliecināts ar valsts izpilddienesta vai privātā tiesu izpildītāja oficiālu zīmogu.

Lai izsniegtu paziņojumu, tiesu izpildītājs aprēķina uzturlīdzekļu parādu summu, sākot no izpildrīkojuma paziņošanas dienas. Ja kopējā uzturlīdzekļu parādu summa no dienas, kad tika iesniegts izpildrīkojums, līdz tā izpildei ir mazāka par attiecīgo trīs mēnešu maksājumu summu, valsts izpilddienests vai privātais tiesu izpildītājs rakstiski informē kreditoru par atteikumu izsniegt paziņojumu un sniedz tam uzturlīdzekļu parādu aprēķinu.

9) Lietās par uzturlīdzekļu piešķiršanu var būt nepieciešama oficiāla informācija par bērna vecākiem. Vai saskaņā ar Hāgas 2007. gada Konvencijas par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu 6. panta 2. punkta g) apakšpunktu Ukrainas centrālā iestāde var palīdzēt dokumentu iegūšanā šādās lietās?

Informāciju par personas reģistrācijas vietu Ukrainas teritorijā var sniegt, kad ir saņemts pieprasījums saskaņā ar Hāgas 2007. gada Konvenciju par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu. Visu pārējo informāciju — par fiziskas personas ienākumiem, finansiālo stāvokli, īpašumu un/vai ģimenes stāvokli utt. — var iegūt, tikai pamatojoties uz tiesas rīkojumu, kas izdots saskaņā ar starptautisku līgumu, jo īpaši 1970. gada Konvenciju par pierādījumu iegūšanu ārvalstīs civillietās un komercietās.

10) Kā noskaidrot tās personas adresi, kurai ir pienākums maksāt uzturlīdzekļus (parādnieks)? Vai Ukrainas centrālā iestāde var norādīt parādnieka adresi citām centrālajām iestādēm pēc pieprasījuma veikt attiecīgus īpašus pasākumus saskaņā ar Hāgas 2007. gada Konvencijas 7. pantu? Cik ilgs laiks parasti ir vajadzīgs, lai saņemtu atbildi uz pieprasījumu veikt attiecīgus īpašus pasākumus (piemēram, vai centrālajai iestādei ir tieša piekļuve šādiem datiem, vai arī tai ir jāpieprasa šī informācija no konkrēta reģistra utt., kas prasa laiku)?

Ukrainas likuma “Par izpildes procesu” 4. pantā ir noteiktas obligātās prasības attiecībā uz izpildrīkojumu.

Saskaņā ar minētā panta 1. daļas 3. punktu izpildrīkojums ietver: kreditora un parādnieka pilnu nosaukumu (juridiskām personām) vai uzvārdu, vārdu un attiecīgā gadījumā — tēvvārdu (fiziskām personām), viņu juridisko adresi (juridiskām personām) vai adresi/dzīvesvietu (fiziskām personām), parādnieka dzimšanas datumu (fiziskām personām).

Saskaņā ar minētā Ukrainas likuma 19. pantu attiecīgos apstākļos puses nekavējoties — ne vēlāk kā nākamajā darba dienā — rakstiski paziņo tiesu izpildītājam, ja parādnieks pilnībā vai daļēji ir patstāvīgi izpildījis tiesas spriedumu; ja pastāv apstākļi, kuru dēļ izpilde ir obligāti jāaptur; ja ir piešķirta termiņa atlikšana vai ja ir sagatavots maksājumu plāns; ja ir mainīta nolēmuma izpildes metode un procedūra; ja ir mainījusies dzīvesvieta vai uzturēšanās vieta (ieskaitot reģistrāciju) vai juridiskā adrese; un ja parādnieks (fiziska persona) ir mainījis savu darba vietu.

Minētā Ukrainas likuma 18. panta 3. daļas 3. punktā ir noteikts, ka, lai aizsargātu kreditora intereses izpildes procesā, tiesu izpildītājam ir tiesības bez maksas saņemt paskaidrojumus, paziņojumus un cita veida informāciju, ieskaitot konfidenciālu informāciju, no valsts iestādēm, uzņēmumiem un organizācijām neatkarīgi no to kompetences, kā arī no amatpersonām, procesa pusēm un citiem tā dalībniekiem.

Turklāt saskaņā ar minētā panta 5. daļu tiesas sprieduma izpildes laikā tiesu izpildītājam ir tiesības tieši piekļūt publiskās datubāzēs un reģistros esošai informācijai, tajā skaitā konfidenciālai informācijai, arī elektroniskā formātā, attiecībā uz parādniekiem, viņu īpašumu, ienākumiem un līdzekļiem.

Saskaņā ar minētā Ukrainas likuma 36. panta 1. daļu gadījumā, ja nav informācijas par parādnieka, kas ir fiziska persona, vai bērna dzīvesvietu vai uzturēšanās vietu, ja ir izdots izpildrīkojums par bērna izņemšanu no ģimenes, tiesu izpildītājs lūdz tiesu izdot meklēšanas orderi attiecībā uz parādnieku vai bērnu.

Ja Ukrainas Tieslietu ministrija saņem ārvalsts centrālās iestādes pieprasījumu noskaidrot personas adresi Ukrainas teritorijā saskaņā ar 2007. gada Konvencijas par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu mērķiem, ministrija veic attiecīgus pasākumus.

Konkrēti, centrālā iestāde, jo tai pašai nav piekļuves reģistram, nosūta pieprasījumu Ukrainas Valsts migrācijas dienestam vai reģistrācijas iestādēm. Šādu pieprasījumu izskatīšana ilgst no viena līdz diviem mēnešiem (Vadlīniju par Konvencijas par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu īstenošanu Ukrainā I nodaļas 8. punkta 2. apakšpunkta 2. daļa, Ukrainas Tieslietu ministrijas 2017. gada 15. septembra rīkojums Nr. 2904/5 (*Instruktsia pro vykonannia v Ukraini Konventsii pro mizhnarodne stiagnennia alimentiv na ditei ta inshykh vydiv simeinoho utrymannia vid*, 15.09.2017., Nr. 2904/5)).

Pieprasījumā jānorāda personas uzvārds, vārds un tēvvārds, dzimšanas datums un, ja iespējams, dzimšanas vieta un pēdējā zināmā dzīvesvieta.

Papildus tam saskaņā ar Ukrainas Likuma "Par informāciju" (*Pro informatsiu*) 11. pantu nav atļauts vākt, glabāt, izmantot vai izplatīt konfidenciālu informāciju par personu bez tās piekrišanas, izņemot tiesību aktos noteiktos gadījumos un tikai valsts drošības, ekonomiskās labklājības un cilvēktiesību aizsardzības interesēs. Konfidenciālā informācija par fizisko personu jo īpaši ietver datus par tās etnisko piederību, izglītību, ģimenes stāvokli, reliģisko piederību, veselību, kā arī adresi, dzimšanas datumu un dzimšanas vietu.

Tādēļ pieprasījumā jānorāda mērķis, kādam šī informācija tiek pieprasīta.

11) Ja persona, kurai ir uzturēšanas saistības (parādnieks), uzturlīdzekļus nemaksā brīvprātīgi, kādus pasākumus var veikt, lai panāktu šo saistību izpildi?

Uzturlīdzekļu piedziņas procedūra ir noteikta Ukrainas likuma "Par izpildes procesu" 71. pantā.

Ja uzturlīdzekļu parādu kopējā summa pārsniedz par trim mēnešiem maksājamo summu, piedziņu var veikt no parādnieka mantas, kurai uzlikts arests.

Parāda piedzišana no algas neliedz uzturlīdzekļus piedzīt, uzliekot arestu parādnieka mantai, ja parāda kopējā summa pārsniedz par trim mēnešiem maksājamo summu.

Ja kopējā uzturlīdzekļu parādu summa pārsniedz attiecīgo maksājumu summu, kas jāmaksā par četriem mēnešiem, tiesu izpildītājs pieņem pamatotus lēmumus, lai apturētu:

- 1) parādnieka tiesības ceļot ārpus Ukrainas, kamēr nav pilnībā samaksāti uzturlīdzekļu parādi;
- 2) parādnieka tiesības uz vadītāja apliecību, kamēr nav pilnībā samaksāti uzturlīdzekļu parādi;
- 3) parādnieka tiesības izmantot medību, pneimatiskos un dezaktivētos šaujamieročus vai iekšzemē ražotas ierīces šaušanai ar gumijas lodēm vai līdzīgiem nenāvējošiem šāviņiem, kamēr nav pilnībā samaksāti uzturlīdzekļu parādi;

4) parādnieka tiesības uz medību atļauju, kamēr nav pilnībā samaksāti uzturlīdzekļu parādi. Ja uzturlīdzekļi tiek maksāti, lai uzturētu bērnu ar invaliditāti, bērnu ar smagiem perinatāliem nervu sistēmas bojājumiem, smagiem iedzimtiem traucējumiem, retu slimību, onkoloģiskām vai onkohematoloģiskām slimībām, bērnu cerebrālo trieku, smagiem garīgiem traucējumiem, I tipa diabētu (insulīnatkarīgs diabēts), akūtu vai hronisku nieru mazspēju IV stadijā, vai lai uzturētu bērnu ar smagām traumām, kuram nepieciešama orgānu transplantācija, paliatīvā aprūpe, tiesu

izpildītājs pieņem iepriekš minētos lēmumus, ja uzturlīdzekļu parāda summa pārsniedz par trim mēnešiem maksājamo summu.

Jānorāda, ka saskaņā ar likuma sadaļas “Nobeiguma un pārejas noteikumi” XIII nodaļas 10.² panta 21. punktu tiesu izpildītāja pieņemtie lēmumi apturēt parādnieku tiesības izmantot medību, pneimatiskos un dezaktivētos šaujamieročus un iekšzemē ražotas ierīces šaušanai ar gumijas lodēm vai līdzīgiem nenāvējošiem šāviņiem ir apturēti līdz karastāvokļa izbeigšanai vai atcelšanai Ukrainas teritorijā.

Ja kopējā uzturlīdzekļu parāda summa pārsniedz attiecīgo maksājumu summu, kas jāmaksā par vienu gadu, tiesu izpildītājs pieņem lēmumu piemērot parādniekam naudas sodu 20 % apmērā no uzturlīdzekļu parāda summas.

Ja kopējā uzturlīdzekļu parāda summa pārsniedz attiecīgo maksājumu summu, kas jāmaksā par diviem gadiem, tiesu izpildītājs pieņem lēmumu piemērot parādniekam naudas sodu 30 % apmērā no uzturlīdzekļu parāda summas.

Ja kopējā nesamaksāto uzturlīdzekļu summa pārsniedz attiecīgo maksājumu summu, kas jāmaksā par trīs gadiem, tiesu izpildītājs pieņem lēmumu piemērot parādniekam naudas sodu 50 % apmērā no uzturlīdzekļu parāda summas.

Turpmāk gadījumā, ja parādnieka uzturlīdzekļu parāda summa pārsniedz kopējo summu, kas jāmaksā par vienu gadu, tiesu izpildītājs pieņem lēmumu par naudas soda apmēru, kā noteikts šīs daļas 1. punktā. Šajā daļā noteikto naudas sodu summas ir piedzenama no parādnieka šajā likumā noteiktajā kārtībā un jāpārskaita kreditoram (Ukrainas likuma “Par izpildes procesu” 71. panta 14. daļa).

Turklāt Ukrainas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (*Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia*) 183.¹ pantā ir noteikta administratīvā atbildība par uzturlīdzekļu nemaksāšanu.

Tādējādi, ja saskaņā ar Ukrainas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 183.¹ pantu parādnieka darbības ir administratīvs pārkāpums, tiesu izpildītājs noformē administratīvā pārkāpuma protokolu un iesniedz to tiesai, kuras jurisdikcijā ir valsts izpilddienesta juridiskā adrese. Ukrainas Kriminālkodeksa (*Kryminalny kodeks Ukrainy*) 164. pantā ir paredzēta kriminālatbildība par izvairīšanos no uzturlīdzekļu bērnam maksāšanas. Ukrainas Kriminālprocesa kodeksa 477. panta 1. daļā privātpersonas kriminālvajāšana ir definēta kā kriminālprocess, ko ierosinājis izmeklētājs vai prokurors, pamatojoties tikai uz cietušā pieteikumu par noziedzīgiem nodarījumiem, kuri noteikti jo īpaši Ukrainas Kriminālkodeksa 164. panta 1. daļā. Tādējādi kreditoram ir tiesības iesniegt tiesībaizsardzības iestādēm sūdzību saistībā ar noziedzīgo nodarījumu, kas paredzēts minētajā Ukrainas Kriminālkodeksa pantā.

12) Vai jūs, lūdzu, varētu īsi aprakstīt izpildes ierobežojumus, kā arī tiesību normas par parādnieka aizsardzību un noilgumu Ukrainas izpildes sistēmā?

Ukrainas likuma “Par izpildes procesu” 34. un 35. pantā ir noteikti iemesli un termiņi izpildes darbību apturēšanai izpildes procesā.

Minētā likuma 48. panta noteikumi aizliedz ieturēšanu no līdzekļiem un aresta uzlikšanu līdzekļiem vienā bankas kontā, kas atvērts saskaņā ar Ukrainas Nodokļu kodeksa (*Podatkovy kodeks Ukrainy*) 35.¹ pantā noteikto procedūru, norēķinu kontiem ar īpašu izmantošanas režīmu, kas atvērti saskaņā ar Ukrainas likuma “Par kompensāciju par dažu kategoriju nekustamā īpašuma objektu iznīcināšanu karadarbības, terorisma aktu, sabotāžas rezultātā, ko izraisījusi Krievijas Federācijas bruņotā agresija pret Ukrainu, un karadarbības, terorisma aktu, sabotāžas rezultātā, ko izraisījusi Krievijas Federācijas bruņotā agresija pret Ukrainu, sagrautā un iznīcinātā īpašuma valsts reģistru” (*Pro kompensatsiu za poshkodzhene ta znyshchene vnaslidok boiovykh dii maino* (..)) 8. panta 2. daļas 1. punktu, vai parādnieka līdzekļiem citos bankas kontos, kuriem aresta uzlikšana un/vai līdzekļu ieturēšana ir aizliegta ar tiesību aktiem. Turklāt saskaņā ar minētā likuma 48. panta 7. daļu gadījumā, ja izpildes procesā piedzenamā summa nepārsniedz 20 minimālās algas, parādnieka vienīgajai dzīvesvietai un zemes gabalam, uz kura atrodas šī dzīvesvieta, netiek uzlikts arests. Šādā gadījumā tiesu izpildītājs veic pasākumus lēmuma izpildei, izmantojot citus parādnieka īpašuma veidus.

Turklāt Ukrainas likuma “Par izpildes procesu” 73. pantā ir sniegts to līdzekļu saraksts, kuriem netiek uzlikts arests.

1. Nedrīkst uzlikt arestu šādiem maksājumiem:
 - 1) atlaišanas pabalsti, ko izmaksā, ja darbinieks ir atbrīvots no darba;
 - 2) kompensācija darbiniekam par izdevumiem, kas radušies sakarā ar pārcelšanu, norīkošanu darbā citā jomā vai komandējumā;
 - 3) atbalsts, pabalsti, citi līdzekļi, kas izmaksāti dienas naudas un mājokļa pabalstu vietā;
 - 4) materiālā palīdzība personām, kurām nav bezdarbnieka pabalsta;
 - 5) grūtniecības un dzemdību pabalsts;
 - 6) vienreizējs bērna piedzimšanas pabalsts;
 - 7) bērna adopcijas pabalsts;
 - 8) pabalsts aizbildnībā vai aprūpē esošiem bērniem;
 - 9) bērna pabalsts vientuļajām mātēm;
 - 10) pabalsts aprūpētājiem, kuriem ir trīs vai vairāk bērni, kas jaunāki par 16 gadiem; pabalsts bērna ar invaliditāti aprūpētājiem; pabalsts slima bērna aprūpētājiem sakarā ar pārejošu darbnespēju un citi bērnu pabalsti, kas paredzēti tiesību aktos;
 - 11) medicīniskās aprūpes pabalsts;
 - 12) apbedīšanas pabalsts;
 - 13) ikmēneša finansiālā palīdzība par uz vietas un piemājas saimniecībās ražoto produktu patēriņa ierobežošanu radioaktīvā piesārņojuma teritorijā dzīvojošiem iedzīvotājiem;
 - 14) pabalsti pusdienām un sanatoriju un aprūpes namu kuponi, ko nodrošina patēriņa fonds.
2. Nedrīkst uzlikt arestu arī šādiem maksājumiem:
 - 1) materiālās palīdzības summa, kas nav apliekama ar nodokli;
 - 2) monetāra kompensācija par nodrošinātu formas tērpu un atbalstu natūrā;
 - 3) atlaišanas pabalsts atbrīvošanas (atvaļināšanas) gadījumā no dienesta Ukrainas bruņotajos spēkos, policijā un Valsts kriminālsodu izpildes struktūrās, kā arī atbalsts naudas izteiksmē, kas nav pastāvīgs, un tiesību aktos paredzēts cita veida atbalsts;
 - 4) vienreizēja finansiāla palīdzība nāves, invaliditātes vai daļējas darbnespējas gadījumā bez noteiktas invaliditātes kategorijas militārpersonām, personām, kas ir pakļautas militārajam dienestam, un rezervistiem, kuri izsaukti uz militārām (vai pārbaudes) mācībām un speciālām mācībām vai darbam militārajā rezervē;
 - 5) finansiālā palīdzība, kas saistīta ar bezmaksas protezēšanu (bioprotezēšanu), ko nodrošina pretterorisma operācijas dalībniekam, pret Krievijas Federācijas bruņoto agresiju Doņeckas un Luhanskas reģionos vērsto valsts drošības, aizsardzības, pretošanās un atturēšanas pasākumu dalībniekam, kurš ir zaudējis savu locekļu darbības spējas, vai šo personu saņemtā labdarības palīdzība neatkarīgi no tās lieluma un izcelsmes avota.

13) Vai publiskas vai privātas organizācijas var pilnībā vai daļēji veikt uzturlīdzekļu avansa maksājumus parādnieka vietā, kamēr tas atrodas Ukrainā?

Ukrainas spēkā esošie tiesību akti neparedz, ka publiskām vai privātām organizācijām būtu pilnībā vai daļēji jāveic uzturlīdzekļu avansa maksājumi parādnieka vietā, kamēr tas atrodas Ukrainā.

14) Vai ir kādas papildu izmaksas, kas saistītas ar prasības iesniegšanu tiesā vai izpildes procesu? Ja atbilde ir “jā”, cik lielas tās var būt? Ja finanšu resursi nav pietiekami, vai ir iespējams saņemt juridisko palīdzību, lai segtu tiesvedības izmaksas vai izpildes procesa izmaksas?

Ukrainas tiesību aktos nav paredzēts, ka kreditoram būtu jāsedz kādas izmaksas, kad tas iesniedz izpildrīkojumu par uzturlīdzekļu piedziņu.

Tomēr saskaņā ar Ukrainas likuma “Par izpildes procesu” 43. pantu, lai nodrošinātu izpildes procesu, tiesu izpildītājam var rasties izdevumi, kas nav Ukrainas Tieslietu ministrijas noteiktie izdevumi izpildes procesa nodrošināšanai, tādā gadījumā kreditors veic obligātu avansa maksājumu.

Tiklīdz izpildes process ir pabeigts vai izpildrīkojums ir atdots kreditoram, kreditors saņem atpakaļ avansa maksājumu, ja vien likumā nav noteikts citādi.

Iesniedzot pieteikumu Ukrainas Tieslietu ministrijai saskaņā ar 2007. gada Konvenciju par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu, pieteikuma iesniedzējam ir jāpievieno informācija par savu finansiālo stāvokli.

Tieslietu ministrija izskata pieteikumus un ar Bezmaksas juridiskās palīdzības koordinācijas centra (*Koordinatsiiny Tsentru z nadannia bezoplatnoi pravnychoi dopomohy*) starpniecību tos pārsūta reģionālajiem centriem, lai tie sniegtu bezmaksas sekundāro juridisko palīdzību.

Saskaņā ar Hāgas 2007. gada Konvenciju pieteikumu izskatīšana nerada tiesas izdevumus, izņemot pieteikumus par paternitātes noteikšanu.

Par pieteikumiem noteikt paternitāti ir jāmaksā tiesas nodeva, kas atbilst 0,4 no darbspējīgām personām noteiktā iztikas minimuma (Ukrainas likuma “Par tiesas nodevām” (*Pro sudovy zbir*) 4. panta 2. daļas 2) punkta 3. apakšpunkts).